

Rapport 44/1

November 2020

Wetenschappelijke evaluatie van de pilotprojecten “specifieke woonvormen voor jongvolwassenen met psychische problemen”

Onderzoeker: Dr. Evelien Coppens¹, dr. Kirsten Hermans¹

Promotor: Prof. dr. Chantal Van Audenhove¹

¹ LUCAS KU Leuven

Samenvatting

1 Achtergrond

Veel jongvolwassenen met ernstige psychische problemen die de overgang van adolescentie naar volwassenheid maken en opgroeien in een stresserende en instabiele thuissituatie, bevinden zich in een uiterst kwetsbare positie. Ze staan op het punt de jeugdhulp of kinder- en jongeren-GGZ te verlaten, maar zijn nog niet klaar om zelfstandig te wonen. De mogelijkheid en/of de bereidheid om nog langer thuis te wonen is er niet en het volwassen GGZ-aanbod sluit onvoldoende aan op hun specifieke noden. Het risico bestaat dat deze kwetsbare groep van jongvolwassenen uit de zorg verdwijnt en afglijdt naar sociale isolatie en marginalisering. Door een opeenstapeling van problemen op vlak van huisvesting, werk, financiën, relaties, middelengebruik, delinquent gedrag, etc. is de kans reëel dat hun situatie evolueert naar een complexe probleemsituatie (Van Hecke et al., 2013). Deze jongeren gepast begeleiden zodat zij een volwaardige plek in de samenleving vinden, kan veel leed voorkomen.

In het najaar van 2017 lanceerde de Vlaamse overheid een **projectoproep** gericht aan de netwerken GGZ voor volwassenen om “**specifieke woonvormen voor jongvolwassenen met psychische problemen**” uit te testen binnen de verdere realisatie van functie 5 “specifieke woonvormen en woonondersteuning”. Met de projectoproep wil de Vlaamse overheid inzetten op intensieve begeleiding en woonondersteuning voor jongvolwassenen (18-25 jaar) met psychische problemen die nog niet in staat zijn om op eigen benen te staan. De ondersteuning is gericht op eigen regie en krachtgericht werken zodat de jongvolwassenen op termijn de overstap kunnen maken naar zelfstandig wonen. De projecten stellen samen met de jongvolwassenen een ontwikkelingsgericht plan op en werken tijdens de begeleiding nauw samen met zorgpartners van andere sectoren om alle noden te vervullen (CAW, VAPH, arbeidszorg, verslavingszorg, OCMW, etc.). Het bestaande formele en informele netwerk van de jongvolwassenen wordt zo goed mogelijk betrokken. De woonondersteuning is gericht op het creëren van een veilige en stimulerende omgeving met in het bijzonder aandacht voor peer support, sociale inclusie en buurtintegratie. Indien nodig bouwen de pilotprojecten een groepswerking binnen de woonomgeving uit op maat van de jongvolwassenen. Bij uitstroom besteden de pilotprojecten voldoende aandacht aan nazorg in functie van continuïteit van zorg.

2 Vijf pilootprojecten woonvormen voor jongvolwassenen

Vijf pilootprojecten kregen financiering van de overheid om minimaal acht plaatsen van hun reguliere erkende capaciteit binnen beschut wonen om te bouwen tot een aanbod voor de doelgroep jongvolwassenen. De pilootprojecten gingen in maart 2018 van start en kregen de vrijheid om de voorbehouden plaatsen voor jongvolwassenen al dan niet te spreiden over meerdere initiatieven beschut wonen binnen het netwerk GGZ.

Inhoudelijk sloot de projectoproep sterk aan bij het aanbod “kleinschalige wooneenheden” en “context-begeleiding in functie van autonoom wonen” van Jongerenwelzijn dat zich eveneens richt tot jongvolwassenen die uitstromen uit de jeugdhulp en hen op weg helpt naar een zelfstandig leven. Het spreekt voor zich dat een nauwe samenwerking tussen de pilootprojecten en deze werkingen aangewezen is.

3 Evaluatieonderzoek

In opdracht van de Vlaamse overheid voerde het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) een **evaluatieonderzoek** van de vijf pilootprojecten uit dat een **tweeledige doelstelling** had.

In de eerste plaats was het onderzoek bedoeld om te **evalueren** in welke mate de pilootprojecten conform de projectoproep worden uitgevoerd, waarin de projecten onderling van elkaar verschillen, of het nodig is om het concept van de specifieke woonvormen voor jongvolwassenen bij te stellen en wat de ervaringen van de jongvolwassenen zijn. Een tweede doel was een **draaiboek met bijbehorende checklist voor zelfevaluatie ontwikkelen** om beginnende woonvormen voor jongvolwassenen op weg te helpen.

Het evaluatieonderzoek bestond uit **zeven fasen** om deze twee onderzoeksdoelstellingen te realiseren.

Fase 1: analyseren van de aanvraagdossiers en tussentijdse verslagen

De onderzoekers analyseerden de aanvraagdossiers en de tussentijdse verslagen van de pilootprojecten om meer voeling te krijgen met ieders unieke manier van werken. Hoofdstuk 2 van het rapport geeft een bondige beschrijving van de pilootprojecten o.b.v. de documentanalyse.

Fase 2: ontwikkelen en afnemen evaluatie-instrument

Om na te gaan in welke mate de pilootprojecten de aspecten van de projectoproep uitvoerden, ontwikkelden de onderzoekers een evaluatie-instrument op maat. Het instrument bestond uit een 30-tal items die peilden naar zeven dimensies. De informatie die nodig was om de items te scoren werd verzameld aan de hand van groepsinterviews met de vijf teams en via inzage in de vergaderverslagen en cliëntdossiers. De verzamelde data werden zowel kwantitatief als kwalitatief verwerkt en alle resultaten werden na afloop teruggekoppeld naar de pilootprojecten om foutieve interpretaties uit te sluiten. Hoofdstuk 3 van het rapport geeft per pilootproject een overzicht van de resultaten.

Fase 3: afnemen van interviews bij cliënten

De onderzoekers verzamelden getuigenissen van jongvolwassenen om zicht te krijgen op hun ervaringen en tevredenheid met de woonvormen. Deze getuigenissen schetsen een beeld van de doelgroep en zijn terug te vinden in hoofdstuk 4 van dit rapport.

Fase 4: ontwikkelen registratiefiches en analyseren gegevens

Om een correct beeld te krijgen van de doelgroep, de instroom, het begeleidingstraject, de uitstroom en de drop out van jongvolwassenen, analyseerden de onderzoekers registratiegegevens op het niveau van de cliënt. De onderzoekers ontwikkelden daartoe een Excel-template om de registratie in de projecten op een uniforme wijze te laten verlopen. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in hoofdstuk 5.

Fase 5: organiseren van een focusgroep

Alvorens van start te gaan met de uitwerking van het draaiboek organiseerden de onderzoekers een focusgroep met relevante actoren om de structuur, de inhoud en het format van het draaiboek te bespreken. Een eerste reeks van aanbevelingen vormde de insteek van de discussie. De resultaten van de focusgroep staan beschreven in hoofdstuk 6 van dit rapport.

Fase 6: formuleren van conclusies en aanbevelingen

Op basis van alle resultaten formuleerden de onderzoekers conclusies en aanbevelingen voor de praktijk en het beleid. De conclusies zijn opgebouwd rond 14 vragen. De aanbevelingen handelen over 13 onderwerpen en vormen de basis voor het draaiboek. De conclusies en aanbevelingen zijn te vinden in hoofdstuk 7 van dit rapport.

Fase 7: ontwikkelen van een draaiboek met bijhorende checklist

In navolging van de evaluatie, ontwikkelden de onderzoekers een draaiboek met bijhorende checklist om de opgedane kennis en expertise van de pilootprojecten te delen met voorzieningen die een gelijkaardig initiatief wensen uit te bouwen. Beide tools zijn te vinden in bijlage 2 van dit rapport.

4 Conclusies

De conclusies van het evaluatieonderzoek zijn opgebouwd rond volgende vragen:

1. Wat is het bereik van de projecten?
2. Wat is de wachttijd voor opstart?
3. Wat is de doelgroep van de projecten?
4. Hoe verloopt de intakeprocedure?
5. Wat zijn de ervaringen van jongvolwassenen m.b.t. de specifieke woonvormen?
6. Over welke infrastructuur beschikken de projecten en welke voor- en nadelen zijn hieraan verbonden?
7. Hoe verloopt de intersectorale samenwerking?
8. Hoe positioneren de pilootprojecten zich tegenover de regionale context?
9. Welke benaderingen, goede praktijken en opleidingen zijn relevant?
10. In welke mate worden de projecten uitgevoerd conform de verwachtingen van de Vlaamse overheid?
11. Wat is de duur en het verloop van het begeleidingstraject?
12. Wat zijn de sterktes van de projecten?
13. Wat zijn de knelpunten van de projecten?
14. Hoeveel jongerenteams heeft Vlaanderen nodig?

1. Wat is het bereik van de projecten?

De vijf pilootprojecten bereikten tussen januari 2018 en augustus 2019 **76 jongvolwassenen** wat overeenkomt met een **gemiddelde van 15 jongeren per project**. **Het aantal begeleide jongvolwassenen verschilt sterk tussen de projecten** en varieert van 10 tot 21.

2. Wat is de wachttijd voor opstart?

De **wachttijd** om te kunnen opstarten in de specifieke woonvormen **verschilt sterk tussen de projecten en varieert van vier maanden tot een jaar**. Zelfs binnen een project – wanneer er meerdere IBW betrokken zijn – verschilt de wachttijd per IBW. **IBW die in stedelijke gebieden liggen hebben een langere wachttijd**. Wellicht omdat er in steden een uitgebreider GGZ-aanbod is waardoor er meer aanmeldingen zijn en omdat een IBW dat in een stad ligt aantrekkelijker is voor jongvolwassenen doordat er meer mogelijkheden zijn op vlak van studies, mobiliteit en dagbesteding.

3. Wat is de doelgroep van de projecten?

De projecten bereiken **evenveel meisjes als jongens** en meer dan de helft van de jongvolwassenen heeft een **leeftijd tussen de 21 en 25 jaar**. Een kleine groep jongeren (5%) is ouder dan 25 jaar, wat doet vermoeden dat er voor sommige jongeren op oudere leeftijd nog een nood aan ondersteuning bestaat. De doelgroep telt **nagenoeg geen jongeren met een migratieachtergrond**. De helft van de jongvolwassenen is **laaggeschoold** en enkel in het bezit van een diploma lager onderwijs en de meerderheid (89%) is **afhankelijk van een leefloon of uitkering**.

Het kanaal waarlangs de jongvolwassenen instromen varieert tussen de projecten. In drie projecten stromen jongvolwassenen vooral in via een residentiële GGZ-voorzieningen, omdat deze partners het meest bekend zijn met beschut wonen. De twee andere projecten werken met prioritaire intersectorale aanmelders waardoor jongeren ook via partners uit het algemeen welzijnswerk en de jeugdhulp instromen.

Alle projecten richten zich op jongvolwassenen met een **psychische kwetsbaarheid** die een **hulpvraag** hebben en die **bereid zijn** om begeleiding te aanvaarden. Daarnaast legt elk project zijn **eigen accent m.b.t. de aan- of afwezigheid van een van volgende criteria**: een leeftijd tussen 18 en 25 jaar, een psychiatrische diagnose, een verslavingsprobleem, een intersectorale ondersteuningsnood en zelfredzaamheid.

Alle jongvolwassenen hebben een **ernstige psychische problematiek die uiteenlopend is van aard**. Trauma en/of stress gerelateerde problemen, autisme spectrumstoornissen en/of hechtingsstoornissen, persoonlijkheidsstoornissen en schizofrenie, en psychotische en/of bipolaire stoornissen komen frequent voor. Ook **verslavingsproblemen en een cognitieve beperking** zijn veelvoorkomend (respectievelijk 29% en 21%). Bij **de meerderheid** van de jongvolwassenen (84%) is er sprake van **een meervoudige problematiek**.

Alle jongeren hebben een **intens zorgverleden** waarvan de **helft** langdurig in een **residentiële GGZ-voorziening** verbleef en **een kwart** in een voorziening van de **jeugdhulp**. De ambulante GGZ en het VAPH spelen een minder belangrijke rol in het zorgverleden van de jongeren.

4. Hoe verloopt de intakeprocedure?

In alle projecten is de **intakeprocedure** in de woonvormen voor jongvolwassenen **omvangrijker dan in het reguliere BW**. Dit is nodig, omdat de wensen en de verlangens van jongvolwassenen vaker veranderen dan die van de meeste volwassenen. Bovendien verschilt de intakeprocedure tussen de projecten m.b.t. diverse aspecten waaronder:

- Wie beslist of een jongere in aanmerking komt voor de specifieke woonvormen
- Het aantal verkennende gesprekken met de jongere (en zijn netwerk)
- De inmenging van een intersectoraal team
- Wie finaal beslist of een jongere kan opstarten

Wanneer een aangemelde jongere niet in aanmerking komt voor de specifieke woonvormen, doen alle projecten een gepaste verwijzing naar een alternatieve zorgvoorziening.

5. Wat zijn de ervaringen van jongvolwassenen m.b.t. de specifieke woonvormen?

De getuigenissen die de onderzoekers verzamelden tonen dat de jongvolwassenen tevreden zijn over hun verblijf in de specifieke woonvormen. Ze halen volgende **pluspunten** aan:

- De woonvormen zijn een **ideale tussenoplossing** voor wie op eigen benen wil staan, maar hier nog niet helemaal klaar voor is en niets heeft om van te vertrekken.
- De woonvormen bieden **structuur maar** geven de jongeren **tegelijk** de nodige **vrijheid en ruimte** om zelf beslissingen te nemen en hun eigen ding te doen.
- De woonvormen zijn aantrekkelijk omdat ze **specifiek bedoeld** zijn **voor jongvolwassenen** die in een andere levensfase zitten en dus andere noden hebben dan oudere bewoners van het reguliere BW. Samenwonen met oudere bewoners kan jongeren bovendien ontmoedigen en hun herstel op een negatieve manier beïnvloeden.
- Jongeren kunnen hun **eigen tempo volgen** in de woonvormen en hoeven pas de overstap naar zelfstandig wonen te maken wanneer ze hier klaar voor zijn.
- **De hulpverleners zijn positief, toegankelijk, aanwezig, makkelijk aanspreekbaar, ondersteunend, begripvol en onvoorwaardelijk.** Ze zijn goed op de hoogte van wat er leeft in de groep en staan altijd klaar wanneer iemand een dipje of een probleem heeft.
- **De begeleiding is minder intensief** dan in een residentiële GGZ-voorziening **maar wel langdurig.** Ze wordt niet stopgezet van zodra het beter gaat.
- De begeleiding maakt tijd vrij voor **gesprekken met de jongeren.** Velen kregen in het verleden enkel een medicamenteuze behandeling waardoor de nood aan een goed gesprek onvervuld bleef.
- De jongeren **leren op korte tijd veel bij** op allerlei vlakken wat een boost geeft aan hun zelfvertrouwen.
- Het **contact met de ouders verbetert** dankzij het verblijf van de jongeren in de woonvormen. Door de afstand vallen de spanningen weg en herstelt de relatie zich.

- In de woonvormen ervaren de jongeren een **gevoel van verbondenheid** doordat iedereen een zorgverleden heeft. Het samenwonen zorgt bovendien voor **sociale controle** wat helpt tijdens het herstel van een verslaving.

De jongvolwassenen vermelden ook enkele aspecten m.b.t. de woonvormen die ze als **minder aangenaam ervaren**:

- De **wooninfrastructuur is niet altijd comfortabel**. Sommige woningen zijn oud, hebben dunne muren en zijn niet netjes.
- De **woonvorm is niet altijd afgestemd op de voorkeuren van de jongvolwassenen** door een gebrek aan infrastructuur. Sommige jongeren hebben behoefte aan een huiselijke sfeer, maar verblijven in een woning waar weinig sociaal contact is. Andere jongeren wonen in een overvol huis terwijl ze liever in een rustig huis of op een studio zouden wonen.
- De **groepssamenstelling is niet altijd ideaal**. In sommige groepshuizen lopen de spanningen hoog op doordat de karakters van de jongeren botsen.
- Over **peer support** hebben de jongeren **een dubbel gevoel**. Sommige jongeren hebben hier nood aan; voor andere jongeren is het geen must of zelfs emotioneel belastend.
- De woonvormen bieden **geen permanentie in de weekends en avonden** waardoor de jongeren voor crisissituaties buiten de werkuren op externe diensten zijn aangewezen waarmee ze niet vertrouwd zijn.

6. Over welke infrastructuur beschikken de projecten en welke voor- en nadelen zijn hieraan verbonden?

De infrastructuur van de pilootprojecten verschilt enigszins van elkaar: één project heeft enkel **groeps-woningen**, drie projecten beschikken over groepswohnungen en **individuele studio's** en één project voorziet aanvullend de mogelijkheid om jongeren in de **eigen woning** te begeleiden.

Elk type infrastructuur heeft zijn voor- en nadelen:

- **Groepswohnungen** hebben een therapeutisch voordeel omdat de jongeren er leren samenleven met anderen en er meer gelegenheid is voor peer support. Daar staat tegenover dat jongeren er minder privacy hebben, er frequenter crisissituaties opduiken en jongeren die niet goed in groep functioneren zich er moeilijker thuis voelen.
- **Studio's** zijn ideaal voor jongeren die minder goed in groep functioneren en minder sociaal zijn, maar vragen om voldoende woonvaardigheden waardoor ze niet voor iedereen geschikt zijn. Ze zijn bovendien interessant om jongeren geleidelijk de overgang te laten maken van een groepswooning naar het definitief zelfstandig wonen.
- **Eigen woningen** zijn uitermate geschikt voor jongeren die behoefte hebben aan een eigen stek. Jongeren hoeven na afronding van de begeleiding ook niet te verhuizen. Deze woonvorm behoort alleen niet tot ieders mogelijkheden.

Een **divers woonaanbod** is daarom het meest aangewezen zodat de woonvorm afgestemd kan worden op de voorkeuren en de noden van de jongeren.

7. Hoe verloopt de intersectorale samenwerking?

De pilootprojecten werken **zowel op casusniveau als op projectniveau** sterk intersectoraal samen.

Op casusniveau wordt er tijdens de intakefase in alle projecten intersectoraal overlegd alvorens te beslissen of een jongere kan instappen in de woonvormen. Tijdens de begeleiding zelf werken de projecten nauw samen met hulpverleners van andere diensten, voorzieningen en sectoren en vindt er geregeld multidisciplinair zorgoverleg plaats om af te stemmen over het begeleidingstraject. Drie projecten kunnen daarnaast rekenen op een overkoepelend intersectoraal team dat de begeleiding van de jongeren vanop een afstand mee opvolgt en het jongerenteam waar nodig bijstaat.

Op projectniveau krijgt de intersectorale samenwerking op verschillende manieren vorm. Alle projecten kunnen rekenen op een **intersectoraal samengestelde stuurgroep**, die een aantal keer per jaar samenkomt en mee waakt over de voortgang van het project. Daarnaast participeren de teamleden van alle projecten regelmatig aan **intersectorale overlegtafels, werkgroepen of actiegroepen** met als doelgroep jongvolwassenen. Hoewel de meeste projecten contact hebben met **de kleinschalige wooneenheden** van het Agentschap Opgroeien is de samenwerking eerder beperkt.

8. Hoe positioneren de pilootprojecten zich tegenover de regionale context?

Tussen de pilootprojecten bestaan er organisatorische verschillen die deels het gevolg zijn van de regionale context waarin ze actief zijn. Belangrijke verschillen zijn:

- **Het aantal betrokken IBW:** in drie projecten sloegen meerdere IBW de handen in elkaar om de woonvormen vorm te geven. De plaatsen voor jongvolwassenen zijn verspreid over de betrokken IBW. Elk IBW heeft zijn eigen werkwijze en benadering waardoor er binnen deze projecten grote verschillen bestaan in de manier van werken.
- **Het GGZ-aanbod:** sommige projecten of IBW liggen in een regio met een schaars GGZ-aanbod waardoor het minder eenvoudig is om externe partners in te schakelen voor ambulante psychologische begeleiding. Deze teams zijn meer genoodzaakt om zelf te investeren in psychologische ondersteuning voor de jongeren.
- **Het aantal psychiaters:** in sommige regio's is er een nijpend tekort aan psychiaters waardoor het vinden van een opvolgend psychiater voor de jongvolwassenen niet eenvoudig is. Wanneer projecten er toch in slagen om een psychiater te vinden kan deze meestal niet veel tijd voor de jongvolwassenen vrijmaken.
- **Vaste aanmeldpartners:** twee projecten werken met vaste aanmelders uit de jeugdhulp om te voorkomen dat jongeren enkel instromen via de residentiële GGZ.
- **De urbanisatiegraad:** IBW die gelegen zijn in stedelijk gebied krijgen meer aanmeldingen met een langere wachttijd tot gevolg. In steden is er enerzijds een groter zorgaanbod waardoor er automatisch meer jongeren worden aangemeld. Anderzijds zijn steden voor jongeren aantrekkelijker dan plattlandsgebieden, omdat er meer mogelijkheden zijn op vlak van studies, werk, alternatieve dagbesteding en mobiliteit. Daarnaast zijn er in steden meer initiatieven en overlegtafels die zich richten op de transitieleeftijd 18 tot 25 jaar waardoor er meer tijd gaat naar afstemming.

9. Welke benaderingen, goede praktijken en opleidingen zijn relevant?

De woonvormen maken tijdens hun klinisch werk gebruik van verschillende theoretische benaderingen waaronder **herstelondersteunende zorg** (Van Audenhove, 2015), **systematisch rehabilitatiegericht handelen** (SRH) (Wilken en Den Hollander, 2019), de **presentiebenadering** van Baart (2001), **krachtgericht werk** (Rapp en Goscha, 2011) en **nieuwe autoriteit en geweldloos verzet** (Omer en Wiebenga, 2015).

Bijna alle teams volgden **opleidingen over uiteenlopende onderwerpen**, waaronder: suïcidepreventie bij jongeren, autonoom wonen, herstelgericht werken, contextueel werken, motivationele gespreksvoering, attachment-based family therapy, institutionele pedagogiek, middelengebruik, gamen en gokken, SRH, nieuwe autoriteit en geweldloos verzet.

10. In welke mate worden de projecten uitgevoerd conform de verwachtingen van de Vlaamse overheid?

De projecten voldoen in hoge mate aan de verwachtingen van de Vlaamse overheid:

- Alle teams **werken krachtgericht en leggen de regie zoveel mogelijk in handen van de jongeren**. De begeleiding haakt in op de krachten, de mogelijkheden en de ambities van de jongeren in plaats van te vertrekken van hun tekorten en de jongvolwassenen bepalen mee de richting die de begeleiding uitgaat.
- Het **uitwerken van een ontwikkelingsgericht plan** gebeurt niet overal even systematisch. Vier projecten stellen aan het begin van de begeleiding een begeleidingsplan op dat de doelstellingen en de nodige acties beschrijft. In twee projecten gebeurt dit niet systematisch.
- De mate waarin de teams aandacht schenken aan **een groepswerking** verschilt tussen de projecten. In één project is de groepswerking een essentieel onderdeel van het begeleidingstraject. Er zijn enkel groepshuizen en alles draait om het leren samenwonen met elkaar. Wekelijks vinden er groepsgesprekken plaats om afspraken te maken en persoonlijke zaken te bespreken en het team organiseert regelmatig groepsactiviteiten. In drie andere projecten zijn er zowel groepswooningen als studio's. Voor de jongeren die in een groepshuis verblijven organiseren de teams regelmatig een groepsgesprek, voor wie in een studio verblijft is er minder sprake van een groepswerking. Groepsactiviteiten vinden sporadisch plaats. Een vijfde project brengt de jongeren enkel samen naar aanleiding van een conflict- of crisissituatie; groepsactiviteiten organiseert men niet.
- Wat betreft **peer support** is er ruimte voor verbetering. De meeste projecten geven aan tijdens de groepsgesprekken ruimte te creëren voor peer support. Het is echter niet duidelijk in welke mate er daadwerkelijk sprake is van peer support en de jongeren met hun vragen en problemen bij peers te rade gaan. De teams kunnen de jongeren sterker stimuleren om er te zijn voor elkaar.
- **Sociale inclusie** krijgt in alle projecten aandacht. In de eerste plaats doordat alle teams de jongeren ondersteunen bij het behalen van een diploma en het vinden van betaald werk en een betaalbare woning. Vier projecten zetten daarnaast actief in op het faciliteren van ontmoeting, buurtinclusie en kwartier maken zodat de jongeren betekenisvolle contacten kunnen uitbouwen en zich een volwaardige burger voelen.
- Alle projecten hebben een nauwe **samenwerking met het CAW** en een **voorziening die contextbegeleiding in functie van autonoom wonen aanbiedt**. Deze partners zijn vaak betrokken bij de aanmelding, de intake en/of de begeleiding van jongeren of tijdens intervisiemomenten.

- Alle projecten hebben **contact met de kleinschalige wooneenheid** van Opgroeien die in hun regio actief is. De coördinatoren van de projecten zetelen in de regionale werkgroepen “Werf 3” die in het kader van de realisatie van de kleinschalige wooneenheden werden opgericht.
- Vier projecten zetten sterk in op **het betrekken van de formele en de informele context** van jongvolwassenen. Ze brengen het netwerk in kaart en betrekken de formele context maximaal tijdens de begeleiding. Het betrekken van de informele context is wel afhankelijk van de voorkeuren van de jongeren. Eén project zet tijdens het begeleidingstraject minder systematisch in op het actief betrekken van het informele netwerk.
- Alle pilootprojecten investeren in een **goede nazorg**. De teams bereiden de afronding van het begeleidingstraject tijdig voor, engageren zich om een vaste verblijfplaats voor de jongeren te vinden en blijven nadien gedurende een bepaalde periode beschikbaar voor verdere opvolging zodat er een warme overdracht kan plaatsvinden.
- Wat de **uitstroom naar zelfstandig wonen** betreft tonen de resultaten dat van de 27 jongvolwassenen die reeds uitstroonden tien jongeren de overstap maakten naar zelfstandig wonen, tien jongeren introkken bij iemand uit de context (meestal een ouder of een partner) en zes jongeren verhuisden naar het reguliere beschut wonen.

11. Wat is de duur en het verloop van het begeleidingstraject?

Van de 76 begeleidingen die werden opgestart, werden er op het moment van onderzoek 27 afgerond (35%). De **gemiddelde duur** van de begeleidingstrajecten bedraagt negen maanden, waarbij de **afgeronde trajecten** gemiddeld **zeven maanden** duren en de **nog niet afgeronde trajecten** (tot hertoe) een gemiddelde duurtijd van **elf maanden** hebben. De projecten kregen in het totaal vier keer met een eenzijdige stopzetting door een jongere te maken en tien keer met een eenzijdige stopzetting door het team. De overige 13 begeleidingen werden in onderling overleg afgerond. Het aantal begeleidingen per project is voorlopig te beperkt om zinvolle uitspraken te kunnen doen over projectverschillen.

12. Wat zijn de sterktes van de projecten?

Tijdens het evaluatieonderzoek kwam als sterktes naar voor dat alle teams:

- Een **duidelijke visie** hebben en **zich baseren op bestaande interventies, modellen en benaderingen**.
- **Nauw samenwerken met andere sectoren** (Jongerenwelzijn, CAW, OCMW, thuiszorg, etc.) en dit zowel op projectniveau als op casusniveau.
- Gebruik maken van een **duidelijke intakeprocedure** met heldere inclusiecriteria. Bij niet-inclusie gebeurt er een passende verwijzing naar een andere voorziening.
- **Frequent contact** hebben met de jongeren.
- Bij aanvang van het begeleidingstraject een **uitgebreid assessment** doen om de zorgbehoeften, de kwaliteiten, de krachten, de vaardigheden en de wensen van de jongeren in kaart te brengen.
- Tijdens de begeleiding **inspelen op alle levensdomeinen die relevant zijn om de stap naar zelfstandigheid te kunnen zetten**: wonen, algemene dagelijkse levensverrichtingen, administratie, budget-beheer, werk en studie, dagbesteding, welzijn en goed voelen, en relaties en sociaal netwerk.

- Aandacht besteden aan de wensen van de jongere op het gebied van **sociale contacten** en hen waar nodig ondersteunen bij **het behoud en het uitbreiden van een sociaal netwerk**.
- Werk maken van een **goede nazorg en continuïteit van zorg** door het afronden van de begeleiding tijdig voor te bereiden, na afronding beschikbaar en bereikbaar te blijven, afspraken te maken met steunfiguren in het leven van de jongere, te zorgen voor een warme overdracht naar een andere voorziening en te helpen in de zoektocht naar een vaste woonplaats.

Sterktes die volgens de projecten bijdragen tot een succesvolle werking zijn:

- Werken met een **hecht team van enthousiaste hulpverleners** dat oprecht geïnteresseerd is in de leeftijdsgroep “jongvolwassenen”.
- **Inzetten op intersectorale samenwerking** door hulpverleners waarmee jongeren al een band hebben blijvend te betrekken en nieuwe externe partners in te schakelen.
- **Kunnen rekenen op een verslavingsexpert** om de verslavingsproblemen die veelvuldig voorkomen bij de jongeren aan te pakken.
- **Het begeleidingstraject opstarten vooraleer de jongeren hun intrede doen in de woonvormen**. Zo zijn de jongeren vertrouwd met de begeleiders en ligt het ondersteuningsplan klaar op het moment dat de eigenlijke verhuis plaatsvindt.
- **Bij de toewijzing van een woonplaats** rekening houden met de wensen en de noden van de jongeren
- Helpen om een **aangename sfeer in de huizen** te creëren.
- Geregeld **activiteiten voor de jongeren organiseren** zodat ze van elkaar kunnen leren (peer support).
- **Zorg op maat aanbieden en waar nodig aanklampend en flexibel** werken.
- **Een vertrouwensband met de jongeren opbouwen** door hen niet af te wijzen ook al loopt de begeleiding stroef en door veel present te zijn, de gemaakte afspraken steeds na te komen en op transparante wijze met hen te communiceren.

13. Wat zijn de knelpunten van de projecten?

Het evaluatieonderzoek bracht een aantal knelpunten aan het licht die zich in meerdere pilootprojecten voordeden en dus extra aandacht behoeven:

- In alle projecten is er **een wachttijd** die varieert van 4 maanden tot 1 jaar.
- In vier projecten is het team slechts **in beperkte mate interdisciplinair samengesteld**.
- Twee projecten kunnen slechts in beperkte mate **beroep doen op een psychiater** voor advies en ondersteuning.
- In twee projecten vindt er **weinig tot geen intervisie** plaats.
- Twee projecten investeren minder tijd in **het opstellen van een begeleidingsplan** dat voor iedere jongere de doelstellingen en de nodige acties beschrijft.

Volgende knelpunten ondermijnen volgens de projecten de werking:

- De **beschikbare infrastructuur** is beperkt. Niet alle woonvormen (groepswooningen en studio's) zijn in voldoende mate voorhanden om flexibel te kunnen inspelen op de noden en de voorkeuren van de jongvolwassenen.
- **Samenwerken met hulpverleners uit andere sectoren** vraagt soms extra inspanningen, omdat zij andere gewoonten hebben en een andere terminologie gebruiken.
- Voor **hulpverleners die deeltijds in een andere voorziening werken** is het moeilijker om flexibel in te spelen op de noden van de jongeren. Het combineren van beide agenda's is puzzelwerk.
- Volgens het nieuwe decreet Beschut Wonen **moet elke bewoner van BW een psychiatrische diagnose hebben** vooraleer een opstart in een IBW mogelijk is. Jongvolwassenen hebben vaak geen of een gebrekkige diagnose wat de intakeprocedure bemoeilijkt.
- **In sommige regio's is het GGZ-aanbod schaars.** Het vinden van een ambulante psycholoog verloopt moeilijk en een opname in een psychiatrische voorziening wanneer een crisis zich voordoet is lastig of niet te regelen.
- **Jongeren die uitstromen ondervinden moeilijkheden om een eigen woning te vinden.** De wachtlijsten voor een sociale woning zijn lang en de meeste jongvolwassenen kunnen zich geen woning op de private huurmarkt veroorloven.
- Doordat de projecten **een wachttijd** hebben blijven **jongvolwassenen die zich in preciaire situaties bevinden in de kou staan.**
- In sommige regio's zijn er **meerdere initiatieven voor jongvolwassenen** in verschillende sectoren. Het is moeilijk om deze initiatieven op elkaar af te stemmen en de schotten tussen sectoren weg te werken.
- **De werking spreiden over meerdere IBW** is niet altijd praktisch. Elk sub-team heeft zijn eigen werkwijze en het vraagt extra overleg om de werkingen op elkaar af te stemmen.
- Het **delen van gegevens binnen een intersectorale context** volgens de wettelijke GDPR- bepalingen en het beroepsgeheim zorgt in de praktijk voor moeilijkheden.
- In sommige regio's is **het vinden van een zinvolle dagbesteding** voor jongvolwassenen een probleem omdat het aanbod beperkt is.

14. Hoeveel jongerenteams heeft Vlaanderen nodig?

In Vlaanderen **ontbreken de noodzakelijke cijfergegevens om een zinvolle uitspraak te doen over het aantal nodige specifieke woonvormen voor jongvolwassenen.** Zo zijn er geen Vlaamse prevalentiedata over het aantal jongvolwassenen met een ernstige psychische aandoening (EPA) en is er geen zicht op het aantal jongvolwassenen met een EPA dat door andere zorgvoorzieningen (KWE, CBAW, etc.) met een gelijkaardige doelgroep bereikt worden.

5 Aanbevelingen

In navolging van het evaluatieonderzoek formuleerden de onderzoekers aanbevelingen voor zorginstellingen en het beleid. De aanbevelingen staan uitgebreid beschreven in hoofdstuk 7 van dit rapport en in het draaiboek. Deze samenvatting bevat een bondige synthese van de kernaanbevelingen en handelen over volgende onderwerpen:

1. De doelgroep
2. Het team
3. Werken in teamverband
4. De kennis en vaardigheden aanscherpen
5. Intersectorale samenwerking op casusniveau
6. Intersectorale samenwerking op projectniveau
7. De wooninfrastructuur en huisregels
8. De aanmelding en intake
9. De begeleiding
10. Zelfregie en herstel
11. Het betrekken van naasten
12. Nazorg
13. Aandachtspunten voor het beleid

1. De doelgroep

- De woonvormen richten zich tot **jongvolwassenen tussen de 18 en 25 jaar met een psychische kwetsbaarheid** die de **wens** hebben **om op termijn zelfstandig te gaan wonen** maar hiervoor **nog niet over de nodige vaardigheden beschikken**. De doelgroep bestaat uit jongvolwassenen die **nood** hebben **aan ondersteuning op veel verschillende levensdomeinen** en waarbij de **betrokkenheid van meerdere sectoren vereist** is.
- Het is aangewezen om de **leeftijdsgrenzen op een flexibele wijze toe te passen**, omdat de overgang van jeugd naar volwassenheid niet gekoppeld is aan afgebakende leeftijdsgrenzen.
- Het hebben van **een psychiatrische diagnose mag geen inclusie criterium zijn** voor de woonvormen. Veel kwetsbare jongvolwassenen die worden aangemeld hebben immers geen diagnose.
- **Middelengebruik** mag op zich **geen exclusie criterium** zijn. Veel kwetsbare jongvolwassenen die worden aangemeld hebben een verslavingsproblematiek. Er moet wel bereidheid zijn om aan het probleem te werken en om geen middelen in het huis te gebruiken. Jongvolwassenen met een **ernstige verslaving starten best met een begeleidingstraject in de verslavingszorg** alvorens in te stappen in de woonvormen.
- Het is aangewezen dat er bij de jongvolwassenen die instappen al **een zekere vorm van zelfredzaamheid** aanwezig is, omdat er in de woonvormen geen permanente begeleiding voorhanden is.

2. Het team

- Het jongerenteam bestaat uit **hulpverleners met een diverse achtergrond** die elk hun eigen verantwoordelijkheid hebben: woonbegeleiders, een psycholoog, een verslavingsdeskundige, een systeemtherapeut of contextbegeleider en één of meerdere ervaringsdeskundigen.
- Aan elk team is **een psychiater verbonden** die beslist over de opname en het ontslag van de jongvolwassenen, deelneemt aan teamvergaderingen, advies verstrekt, het project mee opvolgt en te consulteren is in geval van crisis.
- Het begeleiden van jongvolwassenen is intensiever dan het begeleiden van reguliere bewoners van het beschut wonen. Een **caseload van 6 à 7 jongvolwassenen per VTE** is daarom aangewezen.
- Het is belangrijk om bij het samenstellen van het team **rekening te houden met het profiel van de hulpverleners**. Werken met jongvolwassenen vereist een aantal competenties en een bepaalde ingesteldheid. Jongvolwassenen hechten bovendien veel belang aan de **authenticiteit van de hulpverlener**.

3. Werken in teamverband

- De jongvolwassenen worden bij voorkeur door **meerdere hulpverleners begeleid die op transdisciplinaire wijze met elkaar samenwerken**. Dit faciliteert kruisbestuiving en draagt bij tot een betere kwaliteit van zorg en ondersteuning.
- Een **wekelijks teamoverleg** in combinatie met een **korte briefing** maakt het mogelijk om de voortgang en de ontwikkelingen van jongvolwassenen met het hele team te bespreken en gedragenheid te creëren. Hulpverleners die eenzelfde jongvolwassene begeleiden staan daarbuiten in nauw contact met elkaar. Dat laatste geldt ook voor externe hulpverleners die bij de begeleiding van een jongvolwassene betrokken zijn.
- Enkele keren per jaar een **zorginhoudelijk teamoverleg** inplannen schept gelegenheid om de manier van werken tegen het licht te houden, bepaalde thema's inhoudelijk uit te diepen, terug te koppelen over opleidingen en aan intervisie te doen.

4. De kennis en vaardigheden aanscherpen

- Voor beginnende projecten is een **studiebezoek** brengen aan een van de Vlaamse pilootprojecten leerrijk.
- Er is nood aan vorming, training en opleiding om heel het team – inclusief de leiding – mee te krijgen in de **visie van herstel en zelfregie**.
- Voor hulpverleners die nog niet vertrouwd zijn met de doelgroep jongvolwassenen is het raadzaam om een aantal **specifieke vormingen** te volgen over volgende onderwerpen: nieuwe autoriteit en geweldloos verzet, zelfverwonding en suïcide bij jongeren, contextbegeleiding, attachment-based family therapy, steunend relationeel handelen, verslaving en motivationele gespreksvoering, het gedeeld beroepsgeheim en de sociale kaart van de jeugdhulp.
- Geregeld **interviewmomenten** organiseren is aangewezen om complexe dossiers en algemene thema's te bespreken. Het kan in het bijzonder leerrijk zijn om hier externe partners bij te betrekken.

5. Intersectorale samenwerking op casusniveau

- Het jongerenteam **werkt op casusniveau samen met intersectorale partners** door:
 - **Externe zorgverstrekkers aan wie de jongvolwassene gehecht is** zoveel mogelijk bij de begeleiding te betrekken.
 - Waar nodig **nieuwe externe diensten, voorzieningen en sectoren in te schakelen** zodat jongvolwassenen bij uitstroom omkaderd zijn door een stevig formeel netwerk en de overgang naar het zelfstandig wonen makkelijk verloopt. Dit vereist goede samenwerkingsafspraken tussen het team en de partners.
 - Op geregelde basis **een multidisciplinair zorgoverleg te organiseren** met de jongvolwassene, de betrokken (interne en externe) zorgverstrekkers en het informele netwerk om de voortgang te bespreken en de zorg op elkaar af te stemmen.
- **Belangrijke partners om te betrekken** zijn: arbeidsgerelateerde voorzieningen, de ambulante GGZ, de CAW, de OCMW, de verslavingszorg en familiehelp.

6. Intersectorale samenwerking op projectniveau

- Tijdens de opstart investeren de projecten in een **brede bekendmaking** zodat potentiële aanmelders (residentiële GGZ, ambulante GGZ, algemeen welzijnswerk, jeugdhulp) op de hoogte zijn van het doel, de doelgroep en de werkwijze van de woonvormen.
- Het team bouwt een goede **samenwerking uit met regionale partners uit andere sectoren (onderwijs, arbeid, sport, vrijetijd, huisvesting, etc.)**, zodat de jongvolwassenen omvattende zorg en ondersteuning krijgen.
- Het team **werkt nauw samen met andere voorzieningen** uit de regio met een **vergelijkbaar aanbod voor jongvolwassenen** (bv. andere woonvormen voor jongvolwassenen, kleinschalige wooneenheden, contextbegeleiding in functie van autonoom wonen, kamertraining) en zet in op het uitwisselen van kennis en ervaring.
- Het is aangewezen om een **stuurgroep op te richten** die het project inhoudelijk opvolgt en waar nodig bijstuurt en waarin belangrijke intersectorale partners zetelen, waaronder: de directeur en de beleidsarts van BW, de projectcoördinator en eventueel intersectorale partners waarmee frequent wordt samengewerkt.
- Het team stelt zijn **expertise over jongvolwassenen ter beschikking aan intersectorale partners** door adviesvragen te beantwoorden of door op vraag deel te nemen aan overleg.

7. Wooninfrastructuur en huisregels

- Het is aangewezen om **verschillende woonvormen te voorzien** – zowel **studio's** als **groepswoningen** – zodat er een aanbod is dat aansluit bij de noden en de voorkeuren van iedere jongvolwassene. Ook de mogelijkheid om jongvolwassenen met een **eigen verblijfplaats** outreachend te begeleiden moet overwogen worden.
- De studio's en woningen dienen **goed onderhouden en zonder gevaar** te zijn. Ze moeten voldoen aan de norminterpretaties (erkenningvoorwaarden) die de Vlaamse overheid opstelde voor een IBW.

- Een **strikt beleid rond alcohol en andere middelen** is noodzakelijk voor de gezondheid en het welbevinden van de jongvolwassenen en om overlast voor medebewoners en burens te voorkomen.
- Voor **groepswoonruimten** in het bijzonder gelden volgende aandachtspunten:
 - De woonruimten dienen **ruim genoeg** te zijn om spanningen te voorkomen.
 - In de woonruimten is **een zekere mate van orde en netheid** aangewezen. Het team waakt erop dat hierover goede afspraken worden gemaakt.
 - Het team organiseert geregeld **een groepsbespreking** met de bewoners **om praktische afspraken te maken** over het samenleven. Tijdens de **groepsbesprekingen** kunnen ook persoonlijke zaken aan bod komen. Ze zijn een **ideaal therapeutisch medium** om de zelfredzaamheid en het verantwoordelijkheidsgevoel te oefenen.
 - Het team gaat tijdig met de jongvolwassenen in gesprek wanneer medebewoners of burens melding maken van **overlast**.
 - Het team bewaakt **de veiligheid in de huizen** en intervineert op gepaste wijze wanneer een jongvolwassene met zijn gedrag de veiligheid van anderen in het gedrang brengt.
 - Wat de groepsopstelling betreft is een **mix van jongvolwassenen en reguliere bewoners van het beschermd wonen** een optie mits er voldoende aandacht gaat naar de leeftijdsgebonden noden van de jongvolwassenen.

8. Aanmelding en intake

- Het team neemt **voldoende tijd voor de intakeprocedure** om na te gaan of het zorgaanbod van de woonvorm aansluit bij de wensen en de mogelijkheden van een aangemelde jongvolwassene om latere uitval zoveel mogelijk te voorkomen. Dit impliceert dat het team:
 - **Voldoende gesprekken** met de betrokkenen (de jongvolwassene, de aanmelder en belangrijke derden) organiseert om iedereen te informeren over de werking, om de verwachtingen af te toetsen, en om te peilen naar de bereidheid en zelfredzaamheid van de jongvolwassene.
 - De jongvolwassene de kans geeft om vooraf een **bezoek te brengen aan de woonplaats** en **kennis te maken met de huisgenoten en de begeleiders**.
 - **Bij twijfel** over wat de meest aangewezen begeleidingsvorm is, **de aanmelding met intersectorale partners bespreekt**.
 - Wanneer het zorgaanbod van de woonvorm niet tegemoetkomt aan de wensen en de mogelijkheden van een jongvolwassene, **een alternatief advies formuleert en er mee op toeziet** dat de aanmelding bij de andere voorziening gebeurt.
- Het is een meerwaarde om **voor opstart al een multidisciplinair overleg (MDO) te organiseren** met alle betrokkenen om af te spreken wie voor welk levensdomein het aanspreekpunt is.

9. Begeleiding

- Het team stelt voor elke jongvolwassene **een persoonlijk profiel, een persoonlijk begeleidingsplan, een crisisplan en een signaleringsplan** op die de rode draad vormen van de begeleiding.
- **In afwachting tot de eigenlijke verhuis** van een jongvolwassene naar de woonvormen, kan het team **al van start gaan met een voortraject** waarin volgende zaken kunnen gebeuren: het opstellen van een persoonlijk profiel, een persoonlijk begeleidingsplan, een signaleringsplan en een crisisplan en het in kaart brengen van het formeel en informeel netwerk.
- De hulpverleners stemmen **de contactfrequentie en de wijze van contactnemen** af op de voorkeuren en de behoeften van de jongvolwassenen. Naast persoonlijk contact is **contact via telefoon, mail, sms of whatsapp** zinvol. Vooral Whatsapp vinden jongvolwassenen een aangename manier om te communiceren en valt daarom te overwegen.
- Het team formuleert in het begeleidingsplan **doelstellingen m.b.t. vrijetijd** en houdt daarbij rekening met de beperkte financiële middelen van de jongvolwassenen.
- Het team **faciliteert peer support** door jongvolwassenen aan te sporen om:
 - **Samen leuke activiteiten te doen** zodat er een goed contact onder elkaar ontstaat. In het begin kan het nodig zijn dat het team hierin zelf het voortouw neemt; na verloop van tijd kan het initiatief meer bij de jongvolwassenen komen te liggen.
 - **Te luisteren naar elkaar en er te zijn voor elkaar** – zeker wanneer men merkt dat het met iemand minder goed gaat.
 - **Oog te hebben voor elkaars sterktes** en deze te benoemen.
 - **Elkaar te helpen** bij zowel kleinere moeilijkheden in het huishouden als bij het overwinnen van grotere drempels (bv. meegaan naar een vrijetijdsvoorziening om de eerste vrees weg te nemen).
- Het team **investeert in buurtinclusie** door jongvolwassenen toe te leiden naar buurtwerk zodat ze een goede dagbesteding hebben en hun sociaal netwerk kunnen verbreden.

10. Zelfregie en herstel

- Het team spoort jongvolwassenen aan om zoveel mogelijk **zelf aan het roer** van hun begeleiding te staan door:
 - Hen te stimuleren om geleidelijk **zelf de rol van casemanager op te nemen** en **zelf** het initiatief te nemen om **een multidisciplinair zorgoverleg te beleggen**.
 - Hen zoveel mogelijk **zelf aan zet te laten bij het opstellen en het uitvoeren van het persoonlijk begeleidingsplan**.
 - Hen de kans te geven om **te experimenteren en fouten te maken**, zodat ze hieruit kunnen leren.
 - Hen aan te moedigen om **zelf naar oplossingen te zoeken** wanneer er problemen opduiken.
 - Waar nodig over te gaan tot **een aanklappende aanpak** om ervoor te zorgen dat de jongeren overgaan tot actie en hun afspraken nakomen.

11. Betrekken van naasten

- Het team **brengt** in het begin van de begeleiding **het netwerk** van de jongvolwassenen **in kaart**.
- Het team betreft waar mogelijk **het informele netwerk** en houdt daarbij rekening met de wensen van de jongvolwassenen.
- Wanneer de **banden** met familie en naasten **verstoord** en niet te herstellen zijn, ondersteunt het team de jongvolwassenen om deze gebeurtenissen een plaats te geven en nieuwe steunfiguren te zoeken.
- Wanneer een jongvolwassene **een ouder met een psychische kwetsbaarheid heeft**, regelt het team waar nodig hulp voor de ouder en ondersteunt de jongere in zijn relatie met de ouder.
- Het team ondersteunt **jongvolwassenen met een beperkt sociaal netwerk** door hen toe te leiden naar buurtwerking of een vrijetijdsorganisatie en hen te ondersteunen om nieuwe contacten aan te gaan en te bestendigen.

12. Nazorg

- Het team **rondt de begeleiding af** van zodra de jongvolwassene klaar is om de stap naar zelfstandig wonen te zetten en omkaderd is door een stevig intersectoraal vangnet.
- Het team **bereidt het vertrek** uit beschut wonen **goed voor** door met de partners die de zorg overnemen tot goede afspraken te komen en na afronding een tijd beschikbaar te blijven.
- Het team **faciliteert het vinden van een eigen woonplaats** door jongvolwassenen al van in het begin van de begeleiding op de wachtlijst voor een sociale woning te zetten.
- Het uitbouwen van een **intensieve samenwerking met het OCMW en de sociale woonpartners** uit de regio is aangewezen om indien nodig een (versnelde) toewijzing van een sociale woning te kunnen regelen.
- Wanneer **zelfstandig wonen** voor een jongvolwassene toch **niet haalbaar** blijkt, rondt het team de begeleiding af en laat de jongere terugkeren naar huis of regelt een plaats binnen het reguliere beschut wonen of een andere voorziening.

13. Aandachtspunten voor het beleid

- Het **aanpakken van de wachttijden** in de ambulante en de mobiele GGZ, de verslavingszorg en de zorg voor personen met een handicap evenals de wachttijden voor een sociale woning is noodzakelijk om een vlotte doorstroom naar het zelfstandig wonen mogelijk te maken.
- Het **aantal** plaatsen in de woonvormen voor jongvolwassenen dient **afgestemd** te zijn **op de vraag naar zorg in de regio**. De zorgvraag is doorgaans hoger in steden dan in meer landelijke gebieden omdat steden meer potentiële aanmelders tellen en meer mogelijkheden hebben op vlak van dagbesteding, studies, werk, mobiliteit, etc. waardoor ze voor jongeren aantrekkelijker zijn.
- In de oproep van de overheid staat dat de projecten moeten werken met een **intersectoraal aanmeldpunt**. In de praktijk bestaan er vaak al diverse intersectorale platforms (bv. de intersectorale toegangspoort, intersectorale werktafels), die deze taak zouden kunnen opnemen. Er is nood aan meer visie en sturing van bovenaf om te komen tot synergie.

- Het is aangewezen om in regio's waar veel **intersectorale overlegorganen** zijn die werken rond de doelgroep jongvolwassenen, de overlap weg te werken door organen **waar mogelijk te bundelen**.
- Op beleidsniveau is er **nood aan een sterke visie m.b.t. het aanbod voor jongvolwassenen om de versnippering** die er nu is **weg te werken**. Het is noodzakelijk om het regionaal aanbod voor jongvolwassenen te bekijken en waar nodig op elkaar af te stemmen.
- Op beleidsniveau is er **nood aan een betere samenwerking tussen sectoren en beleidsdomeinen** (GGZ, wonen, werk, educatie, vrijetijd, etc.) om een integrale aanpak mogelijk te maken.
- Er is nood aan duidelijke richtlijnen vanuit de overheid omtrent het gebruik van **Whatsapp en applicaties om te videobellen** in het contact met jongvolwassenen. Het is niet duidelijk in welke mate het gebruik van deze media **conform de GDPR-regelgeving** is.
- De leiding van een initiatief beschut wonen dient **hulpverleners de vrijheid te geven** om op flexibele wijze in te spelen op de noden van de doelgroep. Organisaties moeten ook bereid zijn om **een lerende organisatie te zijn**, want het is een blijvend zoeken en experimenteren.
- Binnen een GGZ-netwerk kunnen de woonvormen voor jongvolwassenen als volgt uitgebouwd worden:
 - De plaatsen voor jongvolwassenen **onderbrengen in één initiatief beschut wonen** wat als **voordeel** heeft dat er in deze voorziening een **gespecialiseerd jongerenteam** kan worden aangesteld.
 - De plaatsen voor jongvolwassenen **spreiden over meerdere initiatieven beschut wonen** wat als **voordeel** heeft dat er **uitwisseling tussen de initiatieven** mogelijk is. Het opzetten van een overkoepelend expertiseteam is wel aangewezen om de initiatieven te ondersteunen en hun werkwijze te stroomlijnen.